

OUT OF PRINT

Bert Bakker

'WHAT THE BUTLER SAW'

Het is een klassiek dramatisch thema - vergelijkbaar met verboden liefde of verraad: de relatie tussen de *high and mighty* en degenen die hen ondersteunen, mensen dus die constant in hun nabijheid zijn, maar wel in een ondergeschikte, dienende rol en altijd onzichtbaar voor de buitenwereld.

Wat die relatie zo interessant maakt is dat die helpers als regel matig betaald worden maar desondanks worden geacht honderd procent loyaal en discreet te zijn. We hebben het over de adjudant, secondant, aide de camp, secretaris, de secretaresse of p.a. en natuurlijk: de butler.

Over die laatste zijn hilarische boeken geschreven - zoals die van P.G. Wodehouse, over Bertie Wooster en zijn man servant Jeeves; er zijn tv-series gemaakt die megahits werden: *Upstairs Downstairs* en recenter *Downton Abbey*.

Maar in 1962 verscheen een boek - ook Brits - met een wat serieuzere toon. De Londense uitgeverij Michael Joseph publiceerde *What The Butler Saw* - 250 years of the servant problem van Ernest S. Turner. Turner was een getalenteerde freelance journalist die veel voor *Punch* had geschreven. Goeddeels luchtig

werk. Maar voor dit onderwerp ging hij gedegen en systematisch te werk - bijna als een socioloog of antropoloog. Allerlei aspecten van de baas-onderdaanrelatie bracht hij in beeld. Subhoofdstukken gaan over *The House Steward*, *The Man Cook*, *The Butler*, *The Valet*, *The Footman* en *The Coachman*. En net zo over een stoet vrouwelijk huispersoneel.

Ervaringen op schrift gesteld door een bediende zelf, zijn zeldzaam. Een uitzondering zijn de achttiende eeuwse memoires van ene John Macdonald. En laat juist die nu een typerende observatie hebben over de bediende van een Nederlandse familie. Reizend door Holland ziet hij dat terwijl het

Britse personeel vanzelfsprekend in de keuken at, de Nederlandse huisknecht dat weigerde en in de zitkamer at, ontspannen babbelend met zijn werkgever.

Turners verwijst veel naar historische bronnen, maar eigentijdse waarnemingen zijn vaak van hemzelf. Zo schrijft hij ook dat rond 1960 in Engeland nog 'slechts' één op de honderd families inwonend personeel hadden, tegen één op 250 in de VS.

Een fascinerend hoofdstuk in het boek heet *Black Boys For Sale*, over achttiende eeuwse rijken die, om eens iets aparts aan hun gasten te kunnen laten zien, zwarte slaven kochten van plantagehouders uit *The West Indies*, het Caribisch gebied dus. Sommigen zagen hen als een soort huisdieren, anderen als leden van een mensensoort die toevallig de pech hadden niet in een christelijke wereld te zijn opgegroeid. Tja.

Lezend in het boek dringt zich onwillekeurig een parallel op met de hedendaagse relatie ceo-accountant. Hoe spannend zou het boek *What the accountant saw?* niet zijn? Hoewel niet onderbetaald, leeft ook de accountant met de dilemma's van loyaliteit áán, en waarheid over zijn opdrachtgever. Is er een Macdonald onder de accountants die zich geroepen voelt?